

Üvegcserepek
Levéltári anyagok digitalizációja a Rutgers Egyetem
Alkoholtudományi Gyűjteményében

Hajnal Ward Judit

Nicholas Allred

William Bejarano

Rutgers Egyetem

E-mail: judit.ward@rutgers.edu

Absztrakt

Öt évvel az Alkoholtudományi Könyvtár és Levéltár bezárása után a közelmúltban lehetőség nyílt arra, hogy kísérletezzünk e páratlan, de online nem elérhető gyűjtemény egy részének ismételt megosztásával. Az alkoholtudomány bölcsőjeként ismeretes intézmény levéltári anyagai a tudományág kialakulását dokumentálják. Az egyetemi könyvtár testreszabott tartalomszolgáltatási forrásaira építő projekt az anyagokat több ponton teszi hozzáférhetővé. A nyílt forráskódú Omeka- és az egyetemi fejlesztésű Fedora-alapú repozitórium tartalomkezelő rendszerei mellett egy Drupal-alapú honlap biztosítja, hogy az értékes tartalmak a weben megtalálhatóak legyenek.

Kulcsszavak

alkoholtudomány – tudománytörténet – digitális könyvtár – archiválás

Shards of Glass: Digitizing the Rutgers Alcohol Studies Archives

Abstract

Following a reorganization, the Information Services Division at the Rutgers Center of Alcohol Studies was shut down five years ago. A new project aims to preserve this hidden collection, which documents the birth and evolution of alcohol studies. Integrating the Archives into Rutgers Libraries presented an opportunity to revisit the potentials of availability through multiple access points, such as RUcore, the Rutgers online repository, Omeka, an open-source digital collections system, and a Drupal front end to increase visibility and discoverability.

Keywords

alcohol studies – history of science – digital libraries – archiving

Amikor a Rutgers Egyetem 2016-ban költségvetési megszorítások miatt felszámolta az Alkoholtudományi Központ Információszolgáltatási Osztályát, a legnagyobb vesztes minden bizonnyal a könyvtár és levéltár volt. A világ első, kizárólag alkoholtudománnyal foglalkozó intézetének története szorosan hozzátartozik az alkoholológia, mint tudományág kialakulásához. A páratlan gyűjtemény anyagai részletesen dokumentálják az alkoholtudomány születését és kezdeti alakulását a Yale Egyetemen az 1940-es években, majd az ágazat további fejlődését az 1960-as években, amikor az intézet a Rutgers Egyetemre költözött.

Akik itt dolgoztunk, abban a megtiszteltetésben részesülhettünk, hogy mindazok nyomdokaiba léptünk, akik alkoholkutatással kapcsolatos tartalmakat gyűjtöttek, rendszereztek és őriztek meg az utókor számára 1939 óta, amikor a Carnegie Corporation első jelentős támogatása révén *E. M. Jellinek* elkezdte összeszedni, feldolgozni és közkinccsé tenni az alkohol egyénre gyakorolt hatásairól szóló szakirodalmat.

2016-ban már tíz éve folytak a digitalizálási folyamatok, hogy egy Digitális Alkoholtudományi Archívum segítségével ingyenesen, bárki számára elérhetőek legyenek az intézetben hosszú évtizedek alatt összegyűjtött objektumok, köztük nemcsak tudományos publikációk, dokumentumok és kéziratok, hanem fényképek, oktatási segédanyagok, plakátok, laikus kiadványok és hírlevelek a Mértékletességi Mozgalom (Temperance Movement) és a Szesztilalom (Prohibition) korából is. A bezárás után a teljes gyűjtemény beolvadt az egyetemi könyvtári és levéltári rendszerbe. Ennek eredményeként a digitalizálási projektünk abba maradt, és a hozzáférés a már digitalizált anyagokhoz megszűnt. A levéltári anyagok kutatók elől elzárt helyszínre kerültek. Miután a kutatóintézet honlapjáról az ideiglenes vezetés nagy hirtelen a könyvtár és levéltár oldalait is eltávolította, beleértve az addig digitalizált és megosztott tartalmakat, a nagyközönség jelenleg az Internet Archive archivált oldalaira hagyatkozhat. [1] A Wayback Machine az egykori honlap tartalmával ugyan kisegít, azonban az eredeti dokumentumok nagy részéhez nem férhetünk hozzá.

A gyűjtemény jelentőségének részletezése helyett érdemes megtekinteni egy hatperces videót [2] a központ honlapján. Figyelemre méltó a megszólalók háttérében a konferenciaterem kiállítása, amit 2013-ban állítottuk össze abból a kollekciónak, amelyről cikkünk szól.

Közel öt évvel a félbeszakadt munka után, 2021-ben nyílt először érdemben lehetőség arra, hogy a Rutgers Egyetem Könyvtárának adottságait kiaknázva elinduljon egy folyamat, amelynek következtében a korábban már digitalizált dokumentumokból és a levéltári iratok maradványaiból létrejöhessen az Alkoholtudományi Archívum egy szerényebb változata a közeljövőben. A cél az Alkoholtudományi Központ örökségének, az alkoholtudomány születését és alakulását dokumentáló egyedi dokumentumoknak a megőrzése és közkinccsé tétele. A tervezett minimálprogramot az egyetemi vezetés egy része is támogatja és fontosnak tartja jelenleg, lévén hogy a páratlan gyűjtemény online hozzáférhetősége világszerte öregbítené az intézet jó hírét, és remélhetőleg a leendő mecénásokat is vonzaná. Az időközben Alkohol- és Kábítószerhasználati Tanulmányok Központjára átnevezett egykori intézetünk jelenlegi igazgatója projektünk egyik szponzorává és fő támogatójává vált minden egyéb szerepkörében is, mint például az egyetemi kancellária által kinevezett Rutgers-New Brunswick kampusz kutatási rektorhelyettese.

„Mint a kutatásért felelős egyetemi vezetőnek az a célom, hogy könyvtáraink a bölcsészttudományi, természettudományi, társadalomtudományi és művészeti témájú pályázatok nélkülözhetetlen kutatási eszközeivé váljanak. Ez a projekt nemcsak jó példája az alkohol kutatásokkal kapcsolatos elengedhetetlen források megőrzésének, de modellként szolgál számos más tudományos kutatást lehetővé tévő nyílt hozzáférésű projekthez.” – írta ajánlásában.

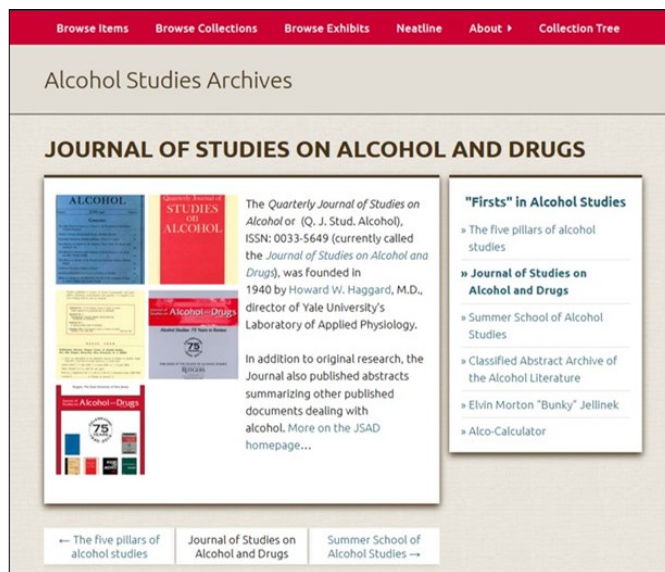
Cikkünkkel azokat a legújabb erőfeszítéseinket kívánjuk bemutatni, amelyek remélhetőleg hosszabb távon majd hozzáférést nyújtanak ehhez a gazdag gyűjteményhez – vagy legalábbis egy részéhez – az egyetemen elérhető digitális alkalmazások segítségével. Megjegyzésként előljáróban, a szerzők mindegyike az Alkoholtudományi Központ alkalmazásában állt 2016-ig. Jelenleg *Hajnal Ward Judit* a nagykönyvtár egyik általános természettudományi szakkönyvtárosa, *Nicholas Allred* a doktori disszertációját fejezi be főállású doktoranduszként, *William Bejarano* főállásban az egyetem egyik pályázati szakreferense, miközben ugyancsak a disszertációját írja és a könyvtár szakon oktat.

Egy páratlan gyűjtemény a háttérben

Az Alkoholtudományi Archívum az alapítók elképzelései szerint a tudományág öt alappillé-rét tükrözi: tudományos kutatás, oktatás-továbbképzés, megelőzés-kezelés, információterjesztés és speciális területek, mint például az első időkben a nyomtatott bibliográfiák összeállítása. Maga a könyvtár lényegében a Jellinek által vezetett úttörő projekt mellékterméke.[3] Az összegyűjtött tudományos közleményeket szaktudósok (vagyis nem elsősorban könyvtárosok) rendszerezték és kivonatolták. A tartalmakat először nyomtatásban, majd részben mikrofilmlapon (microfiche) őrizték meg, amelyek később a hagyományos alkoholtudományi katalógus és online adatbázis alapjául szolgáltak.

A nagy aggregátor elektronikus tartalomszolgáltatók általános elterjedése miatt a szakkönyvtár több szolgáltatása mellőzhetővé vált, mint a tematikus bibliográfiák összeállítása, hivatkozás-ellenőrzés, lekérdezések, szakirodalom-kutatás vagy a pályázat-előkészítés. Azonban az alkoholtudomány-történeti gyűjtemény és adatbázis, amely jelenleg csak nyomtatásban vagy offline elérhető, a kutatóknak továbbra is értékes és pótolhatatlan forrásokkal szolgál. Hogy mi hova került a könyvtár felszámolás után, azt szinte csak jelen sorok írói tudják.

A történethez tartozik, hogy az eredetileg a Yale Egyetemen alapított (és onnan kiebrudalt) központ 1962 óta működik a Rutgers Egyetemen. Ez alatt az idő alatt mindkét intézmény sok alkohollal kapcsolatos úttörő vállalkozásnak adott teret. Itt indult a legelső alkohológiai tudományos folyóirat és oktatási-továbbképzési program, és kezdődött meg az alkohológiai orvosi ellátás. Itt készült a legelső alkoholszonda és véralkoholszintet mérő egyéb eszközök, és innen indult a szakirodalom tartalmi feltárása a könyvtártudományban is.

1.ábra Kiállítás az Omeka-felületen: Elsőként az alkoholtudományban

A gyűjtemény részei a százezres nagyságrendű McCarthy Memorial Collection (tudományos közlemények gyűjteménye nyomtatott és microforma változatban), az Alkoholtudományi Adatbázis (hagyományos katalógus és online adatbázis 2007-tel lezárva, csak metaadatok), az Alkoholtörténeti Gyűjtemény és Adatbázis (csak nyomtatott változat létezik és egy offline adatbázis InMagic szoftverrel), valamint a Levéltár és Kéziratgyűjtemény (nyomtatványok, levelek, kéziratok, fényképek, csupa egyedi, máshol nem található tudománytörténetileg jelentős dokumentum).

Pandémia: vissza az időben

Amikor a járvány 2020 elején kitört, az ember hamar ráébredt, hogy időnk véges. Bár szétszéledtünk és otthonról dolgoztunk, fontos kapcsolataink megmaradtak és többen visszatértünk olyasmihhez, amit igazán szeretünk: esetünkben szövegekkel és régi dokumentumokkal bíbelődni. Szerencsére szinte az összes korábban digitalizált dokumentum hozzáférhető maradt számunkra, mivel minden forrásból mentettünk el másolatot különféle helyeken: a közös, könyvtári szerveren, három külső merevlemezen és az időközben az egyetemen elterjedt OneDrive felhőalapú alkalmazásban.

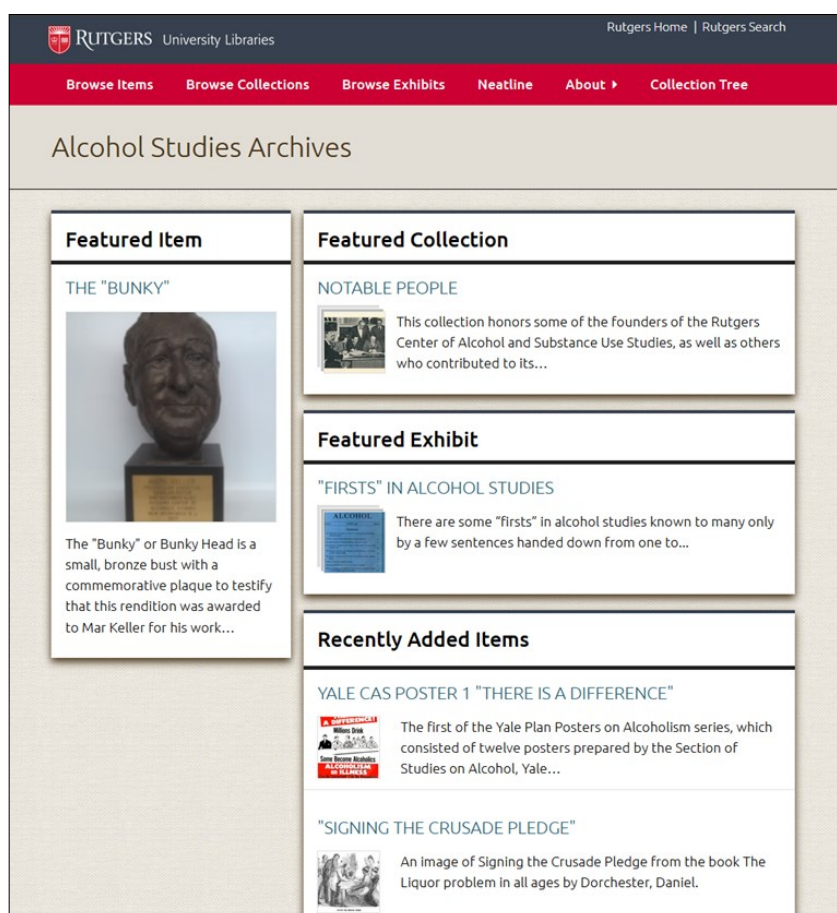
Az ebek harmincadjára került honlapot a törlése előtt az HTTrack szoftverrel őriztük meg több példányban. Ezekből kiindulva, kezdetnek létrehoztunk egy mini levéltári oldalt a Rutgers által az oktatók rendelkezésére bocsátott, egyetemi színekben pompázó WordPress-platformon.[4] A mindössze ötven oldal körülbelül kétszáz képet és száz dokumentumot tartalmaz, a korábban digitalizált tartalmakból. Egykori, máshol nem elérhető hírlevelünk-ből átmentett szövegeink felhasználásával ötven blogbejegyzés magyarázza el a dokumentumok jelentőségét és szerepét az alkoholtudományban.

A főállású könyvtáros Judit ezzel felvértezve megpályázott egy rövid, 22 napos kutatói szabadságot, kísérleti nyúlként, mivel egyetemünkön ebben ezidáig szerződéses alapon dolgo-

zó könyvtárosoknak nem volt része. Az anyag magáért beszélt. Egy féléven át, 2021 második felében heti egy nap csak a levéltár szerepelt Judit időbeosztásában. A korábban a tartalommal évekig foglalkozó másik két szerző első perctől kezdve örömmel tért vissza a projekthez, ötletekkel és tapasztalatokkal segítettek. A jelenleg más főállásban dolgozó William Bejarano könyvtárszakon oktató csoportját is bevonta, míg a doktori program utolsó évében járó Nicholas Allred a tartalmi leírásokban vállalt szerepet.

Változatok egy témára

A rövid idő arra bizonyult elegendőnek, hogy felmérjük az elvégzendő munka nagyságrendjét és előálljunk egy olyan tervvel, amely az egyetem és a központ számára legfontosabb dokumentumokból egy viszonylag rövid távon megvalósítható, de hosszú távon fenntartható gyűjteményt hoz létre. Összesen körülbelül kétezer elemet azonosítottunk a különféle szervereken és külső meghajtókon, ezeket biztonságosan felhőalapú Box mappákba rendszerezve mentettük. A dokumentumok minőségének felmérése, a különböző tartalomkezelő rendszerekkel kapcsolatos, időközben felmerülő problémák megvitatása menetközben, a kísérletezgetések során, a könyvtári vezetés által jóváhagyott további szakértő kollégák bevonásával történt. Főleg a könyvtár digitális adatkurátora és metaadat-könyvtárosa segített sokat. A végleges döntésre közel egy év után jutottunk.

2.ábra A tervezett Omeka-platform

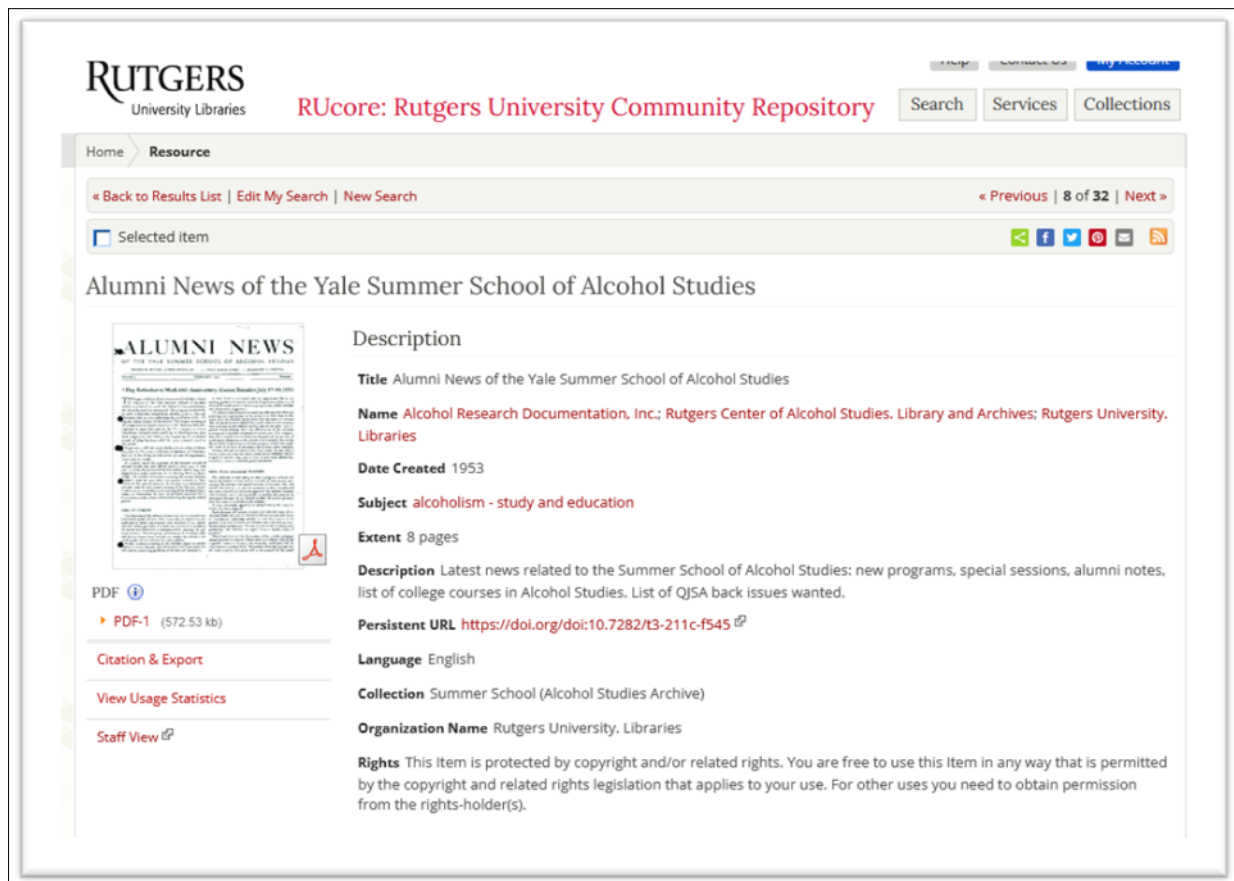
A megosztáshoz kínálkozó többféle lehetőséget egyenként teszteltük, nyolcvan-száz mintával. Az első, kísérleti Omeka-platformon [5] különféle formátumú dokumentumokat rendeztünk gyűjteményekbe, illetve kiállításokkal kísérleteztünk. A nyílt forráskódú webes tartalomkezelő rendszer régi ismerősünk, könyvtárszakon az ingyenes webes tárhelyszolgáltatást és az egyetemen honosított változatot is tanítjuk több mint tíz éve. Most is bevált az Omeka nagy előnye, hogy a rendszerbe feltöltött anyagokat mutatósan tárhatjuk a nagyközönség elé. Nemcsak egyedi gyűjteményeket állíthatunk össze, hanem tematikus virtuális kiállításokat is rendezhetünk. A digitális adatkurátor által az egyetemi könyvtár Omeka-platformján az alkoholtudományi gyűjtemény számára létrehozott tárhelyen [6] először ötven elemmel (képek és dokumentumok) teszteltük a lehetőségeket, beleértve a képkonverziót archiválási minőségben, valamint a fenntarthatóság egyéb problémáit. A mintagyűjteményt további reprezentatív képekkel egészítettük ki, hogy a kollekció teljes tartalmáról ebben a rendszerben is átfogóbb képet nyújtsunk.

Úgy találtuk, hogy az Omeka kiválóan megfelel a különböző típusú tartalmak és források összevegyítéséhez és párosításához. Jól szerkesztve, az objektumok elmesélhetik az intézet történetét: nemcsak a képeket és dokumentumokat lehet közzétenni itt, hanem el lehet magyarázni háttérüket is. Az Omeka ugyan alkalmas átmeneti vagy akár hosszabb távú kiállításokhoz is, fő célunk azonban egy digitális archívum létrehozása. Itt lépett működésbe az egyetemi repozitórium, a helyi fejlesztésű RUCore [7], ami az egyetemi könyvtár szerves részét képezi, és amit a könyvtár minden bizonnyal hosszú távon fenn fog tartani. A PDF-formátumú dokumentumaink és képeink kiváló minőségű, tömörítetlen változatai állandó digitális otthont találhatnak itt. Az adatkurátor szerint több digitális kurátori munkára lesz szükség, hogy egyik-másik, korábban digitalizált képet jóváhagyott archív formátumokká és szabványokká konvertáljuk és hosszú élettartamukat biztosítsuk, de az előnyök felülmúlják a többletmunka hátrányait.

A RUCore [8] az elmúlt évtizedben is kézenfekvő megoldásnak tűnt, de az Alkoholtudományi Intézetből nem volt elérhető a hozzáférés. A nagykönyvtár alkalmazottjaként a könyvtáros helyzete ebben a vonatkozásban javult. A helyben kifejlesztett munkafolyamat-kezelő rendszer működtetéséhez előírt alapképzés elvégzése után Judit teljes joggal fejlesztheti az alkoholkollekciót a számunkra fenntartott négy algyűjteményben. A kísérleti anyagot itt is körülbelül száz dokumentum képezte, elsősorban szöveg formátumú dokumentumok: levelek, kéziratok, hírlevelek, brosúrák és tájékoztató kiadványok. A repozitórium számunkra kissé ijesztő része, hogy a Fedora-alapú rendszerbe feltöltött anyagok azonnal megjelennek élőben a webes felületen, nincs fejlesztőoldal vagy tesztlehetőség. A hibákat csak bonyolult módon lehet felülrni, amihez gyakran a metaadat-könyvtáros magasabb hozzáférési szintje szükséges. A munkafolyamat automatizálását és a sablonokat szintén a metaadat-könyvtárossal közösen fejlesztettük ki, formátumok és gyűjtemények szerint.

Az archívumokat általában azért is digitalizálják, hogy a jövő kutatói számára felfedezhető és könnyen navigálhatóak legyenek. A jelen gyűjtemény különösen azok számára fontos, akik még nem ismerik alaposan a szenvedélybetegségek történetét (ahogy a legtöbb addiktológiai kutató sem). Az Omekával ellentétben a RUCore repozitóriumban a nyomtatott

anyagok szövegesen kereshetők a rendszerbe épített, viszonylag jól működő optikai karakterfelismerő program (OCR) segítségével. A technológia fejlődése már bizonyította, mekkora különbséget jelent egy jó OCR azok számára, akik elég időt töltöttek az adatbázisokban szegényes OCR-rel vagy OCR nélkül. A jó OCR segítségével a kutató gyorsabban és alaposabban megtalálhatja, amire szüksége van, és kevésbé függ attól, hogy a címből kelljen kitalálnia, hogy egy dokumentum releváns-e a kutatása szempontjából vagy sem.

3.ábra Egy rekord a RUcore repozitóriumban

A harmadik elem a fenti két tárolóegység mellett működő, a nyilvánosságnak szánt kereső- és kezelőfelület, az úgynevezett *public facing front end*. Ennek a funkcióját az eredeti kísérletben a Rutgers WordPress-változata jól ellátta. Az egyetem által definiált és programozott mutató felület nagy hátránya azonban a testre szabottság, amely erősen korlátozott bennünket. Az egyetem arculatával történő megjelenítés nem lenne probléma, de a programozóink által módosított helyi változat például nem engedi több, a gyűjtemény számára hosszabb távon szükséges plugin hozzáadását. Kézenfekvő megoldásként a könyvtári fejlesztésű WordPress kínálkozott. Mint azonban kiderült, a migráció nem lett volna egyszerű, automatizálható folyamat, hanem gyakorlatilag egy teljesen új honlapot kellett volna létrehozni ezen a felületen is.

Ezért döntöttünk a könyvtárban használatos Drupal-felület mellett, pontosabban döntöttek helyettünk az egyetemi könyvtár Informatikai-fejlesztési Osztályának kollégái. De panaszra nem lehet ok, hiszen ezáltal váratlanul önkbe pottyant a programozók segítsége, akik vállalták, hogy megtervezik az eredeti WordPress-oldalakhoz hasonló szerkezetű és megjelenítésű Drupal-honlap vázát. Az oldalakat természetesen nekünk kell létrehozni és tartalmakkal feltölteni. Ennek háttérében az áll, hogy az informatikus kollégák jól tudták, hogy az általunk korábban fenntartott Alkoholtudományi Intézet eredeti honlapja szintén Drupal-alapú volt. Jelenleg a munkafolyamat és a fenntarthatóság tesztelésére szolgáló kísérleti oldalakon dolgozunk, a nagyközönség elől elzárva. Amikor a végleges változat elkészül, az oldal tökéletesen illeszkedni fog a könyvtár webes felületébe.

Terveink szerint a három alkalmazás együttesen tudja majd megvalósítani a végső célkitűzéseinket, hogy a gyűjtemény megosztható tartalmi számára nagyobb állandóságot, megbízható tárolást és hosszú élettartamot biztosítsunk, valamint hogy ezek a források az interneten könnyen felfedezhetők és elérhetők legyenek. 2021 decemberében lehetőség nyílt arra, hogy egy nyilvános előadáson számoljunk be a projekt jelenlegi állásáról az egyetem nyilvánossága előtt. A projektben részt vevő kollégáim örömmel tettek eleget a meghívásnak, és közösen osztottuk meg az eddigi eredményeket, miközben mindenki arról beszélhetett, amihez a legjobban ért. Az eseményről készült felvétel a SAPAC LibGuide-ban látható.[9]

Hogyan tovább:

Vizsgálódásaink és tesztjeink igazolták, sőt megerősítették, hogy egy nagyobb lélegzetű projekt szükséges és megvalósítható. Mint kiderült, az Alkoholtudományi Központ nemcsak a követendő példa és modell szerepét játszotta a tudósok és gyakorlati szakemberek közötti multidiszciplináris együttműködéshez a kezdetektől fogva, hanem mai szóhasználattal élve a társadalmilag elkötelezett tudományosság úttörője is, mivel elődeink elsőként szorgalmazták a függőség betegségként való kezelését az erkölcsi kudarcként való megbélyegzés helyett. Természetesen a dokumentumok egyazon gyűjteményben való hozzáférhetősége segíteni fogja a tájékozódást minden használó és kutató számára, aki még nem ismeri az alkoholtudomány területét vagy az Alkoholtudományi Központ történetét.

Jövőbeli céljainkat négy pontban határoztuk meg:

1. Megőrzés

A projekt legfőbb célja, hogy megőrizze a tudománytörténet egy döntő szakaszát: a modernkori alkoholkutatások születését és fejlődését. A korábbi könyvtárosok és egykori munkatársak által már digitalizált anyagokat átmentve a Digitális Alkoholtudományi Archívum a korai alkoholtörténettel és a Rutgers Egyetem szerepével kapcsolatos források tárházaként fog működni.

2. Hozzáférés

A projekt másik fontos célja, hogy a nyilvánosság számára jelenleg nem elérhető anyagokhoz hozzáférést biztosítson, és erre az elérhetőségre több ponton is felhívja a figyelmet. A digitális technológiák közül megmarad az Omeka-platform, amelyen a képekre összpontosítunk, és tartalmainkat a kiállítási funkcióval népszerűsítjük. A RUCore repozitóriumot összetettebb forrásokhoz használjuk majd, a dokumentumokon belüli keresés lehetőségének figyelembe vételével. A láthatóság és a felfedezhetőség növelése érdekében új Drupal-oldalak kerülnek hozzáadásra a könyvtár Alkoholtudományi Adatbázis oldalához, amely a Digitális Alkoholtudományi Archívum legfőbb promóciós elemeként és a könyvtári honlap részeként szolgál majd.

3. Modell

A járvány idején kétségkívül megnövekedtek az igények az online források iránt. A projekt során kikísérletezett, kifejlesztett, majd finomított munkafolyamatok és módszerek alaposan feltárták a könyvtár jelenlegi alkalmazásai által kínált lehetőségeket, és arra ösztönözhetik a könyvtárosokat, hogy más rejtett gyűjteményeket is bemutassanak. Az eddigi projekt nagyszerű példája a sikeres együttműködésnek a könyvtár egységein belül és azon túl, az online munkakörnyezetben.

4. Reflektálás

A végeredmény, a szabad hozzáférésű digitális gyűjtemény elősegíti a múlt tapasztalatainak átgondolását, mivel történeti háttérrel biztosítva a jelenhez szélesebb távlatokba helyezi napjaink erőfeszítéseit. A reflektálás segíthet abban, hogy a jól működő múltbeli gyakorlatokat átültessük a jelenbe, szem előtt tartva a fő célt: az addikció kutatásának és kezelésének, e terület oktatásának eredményesebb megoldását.

A projekt, mint oktatási segédanyag

A projekt egyik jelentősége annak azonnali felhasználhatósága a könyvtárszakos diákok gyakorlati oktatásában. Ennek a hagyományát a *Digitális könyvtári technológiák* kurzuson Judit teremtette meg 2007 és 2014 között, amelynek során a hallgatók az alkoholtudományi gyűjteményt használták a féléves feladathoz, egy digitális gyűjtemény modelljének az összeállításához. A könyvtár kétségkívül jól járt a hátrahagyott digitalizált dokumentumokkal, a diákok pedig gyakorlati tapasztalatokat szereztek, sőt olykor konferencia-előadás vagy akár publikáció is lett ezekből társszerzőként. A kurzust jelenleg William Bejarano oktatja. Mint a projekt közvetlen hasznélvezői, az általa oktatott könyvtárszakos diákok nemcsak elméleti szempontból vizsgálják a digitalizálással, megőrzéssel, rendszerezéssel és metaadatokkal kapcsolatos konkrét kérdéseket, hanem kézzelfogható, gyakorlati tapasztalatokat szereznek. Mindez nem helyettesítheti azt az élményt, hogy egy igazi projektet valós időben kövessenek, és megtapasztalják a fejlesztés során felmerülő váratlan kihívásokat.

A Digitális Alkoholtudományi Archívummal foglalkozó diákok gyorsan felismerték a gyűjtemény újdonságát, hogy egy tudományterület kialakulását és formálódását a kezdetektől fogva sokféleképpen láthatjuk. A központ publikált és publikálatlan dokumentációja betekintést nyújt egy alkalmazott multidiszciplináris terület folytonosságába és fejlődésébe, alapítóinak magánéletén és szakmai munkáin keresztül.

A digitális gyűjtemények további lényeges elemei – mint az eredetiség és érték – egyszerűen szemléltethetők a kurzuson. A hallgatókkal rendszerint megbeszéljük, hogyan határozhatjuk meg az értéket a gyűjtemény vagy a könyvtár által nyújtott szolgáltatások szempontjából. Az egyik lehetséges kritérium a gyűjtemény ritkasága, vagyis az a jellegzetesség, hogy olyasmit kínáljanak, ami máshol nem található meg. Az archív anyag nagy része ebben az esetben vagy az egyetlen elérhető példány, vagy olyan dokumentáció, amelynek szerzői jogaival a Rutgers Egyetem rendelkezik, és így jogosult döntést hozni a terjesztésről. Egy másik érték a kényelem: a korábban különféle helyeken található anyag egyazon gyűjteményben, azonos helyszínen lesz megtalálható. Ezek a dokumentumok léteztek korábban is, de csak azok számára, akik kitartóan összevadászták őket. Ha nyilvános hozzáférést biztosítunk (ha csak a metaadatokhoz is), akkor a kutató vagy az érdeklődő könnyebben tudomást szerezhet a tartalmakról, és ha kívánja, áttekintheti ezeket a dokumentumokat teljes szövegükben és összefüggésükben.

Nem utolsósorban, a diákok módszertanilag is sokat profitálnak a különböző platformok összevetéséből. Az egyetem nagyon szerencsés, hogy remek szakemberekkel rendelkezünk a projekt technológai vonatkozásaiban, amiből a diákok is hasznot húzhatnak. Végezetül pedig a projekt felelevenítése bizonyítja, hogy miért szükséges minden folyamatban lévő digitalizálásról több biztonsági másolatot készíteni.

Végszóként

A reflexiókhoz visszatérve, többször elgondolkodtunk egyénileg és közösen, hogy miért fontos ez a projekt számunkra, és miért a központ és a Rutgers Egyetem számára. Miért pont most lett fontos? Mi értelme előásni néhány régi dokumentumot és feltenni az internetre?

Az egyik vesszőparipánk a folyamat és végeredmény kettőssége. Fontosnak tartjuk a végső célt is, de tapasztalataink szerint legalább annyit számít maga a folyamat, ahogy célunkat elérjük, meg-megtorpanva, botladozva, kudarcok között, harcolva a bürokráciával és szembeállva az idővel. A hallgatóknak azt tanítjuk, hogy olyan témát válasszanak minden egyes szemináriumi dolgozathoz és csoportmunkához, ami érdekli őket, mert akkor nem lesz annyira nehéz a célt elérni.

További gondolatainkat egy csokorba szedve, álljon itt az útravaló különféle nézőpontjainkból.

Covid és elszigeteltség:

A projekt segít abban, hogy a pandémia idején kapcsolatban maradjak, sőt szorosan együttműködjek hasonló gondolkodású kollégáimmal. Lényegében folytatom, amit eddig csináltam: rajtam a felelősség, de osztozom a dicsőségben. (Hajnal Ward Judit)

A paranoia, amint kifizetődik:

Amikor 2016-ban a könyvtár hirtelen leállt, a digitalizálási projekt lényegében véget ért. De a nyers fájlok és metaadatok megőrzése lehetővé tette, hogy a mostani projektet nem a nulláról kellett kezdeni, és az általunk korábban elvégzett munka nem veszett kárba. (William Bejarano)

A kognitív korlátokról:

Honnan tudtam volna, hogy érdeklődni fogok E. M. Jellinek vagy *Howard Haggard* iránt, mielőtt rájöttem arra, hogy az Anonim Alkoholisták mellett a Yale Alkohol tudományi Központ kutatói is hozzájárultak az alkoholizmus orvosi modelljének megalkotásához és népszerűsítéséhez? (Nicholas Allred)

A digitális könyvtár kialakításáról:

Az Omeka- és a WordPress-oldalak intuitívak, könnyen navigálhatók, áttekinthetők és jól kihasználják a rendelkezésre álló helyet. Előfordul, hogy túlanalizáljuk vagy agyonszervezzük a digitális könyvtárfejlesztést. A Digitális Alkohol tudományi Archívum elemei egyértelműen a felhasználót szem előtt tartva készültek, és a gyűjteményhez való könnyű és kényelmes hozzáférést tartják elsődlegesnek. (William Bejarano)

A fő munkám a projektben a gyűjtemény- és dokumentumleírások elkészítése és véglegesítése. Ez az, ami igazán leköt, mert ahhoz, hogy az archívum érdemi forrás legyen a kutatók számára, nemcsak azt kell elmondania nekik, hogy mit néznek, hanem azt is, hogy ez miért számít. (Nicholas Allred)

Számít mindez?

A decemberi előadásunkat a projekttel kapcsolatos elmélkedéseimmel zártam. Megváltozott életünkben nem kerülhetjük el, hogy csendes magányunkban eltöprengjünk az elmúlt másfél-két év történésein, s hogy ezek az idők milyen hatással vannak ránk. Gyakran elgondolkodik az ember, hogy a járvány hogyan változtatta meg értékrendünket, mi az, ami igazán számít. (Hajnal Ward Judit)

A Digitális Alkohol tudományi Archívum forrásaira való folyóiratokban és könyvekben tett hivatkozások azt bizonyítják, hogy a gyűjtemény korábban is inspirálta a kutatókat. Amennyiben az anyag elektronikusan hozzáférhetővé válik, nagy a valószínűsége, hogy a jövőben is sokak érdeklődését fogja felkelteni. Aktív tudománytörténeti kutatókként a pro-

jektünket a kutató nézőpontjából is szemléljük. Mindhárman használjuk és kutatjuk a gyűjteményt, miközben azon dolgozunk, hogy elérhető és felfedezhető legyen mindenki számára. Ily módon más szemmel látjuk a gyűjteményben rejlő lehetőségeket. Közvetlenül érzékeljük az ilyen típusú gyűjtemények digitalizálásának fontosságát, és megteszünk minden tőlünk telhetőt, hogy a hozzánk hasonló kutatók a jelenleg egy eldugott levéltárban pihenő dokumentumokat megtalálják és használják a jövőben.

Jegyzetek

- [1] Rutgers Center of Alcohol Studies Information Services honlap archivált változata <https://web.archive.org/web/20160517160353/http://library.alcoholstudies.rutgers.edu/archives/> (2022.02.06.)
- [2] Rutgers Center of Alcohol and Substance Use Studies: Bemutató kisfilm a honlapon. <https://alcoholstudies.rutgers.edu/about-us/> (2022.02.06.)
- [3] Hajnal Ward Judit – Bejarano William: *Az addikciótudomány történetéből: E. M. Jellinek.* = Orvosi Könyvtárak, 12. évf. 2015. 1. sz. 13–28. p. http://epa.oszk.hu/03100/03173/00025/pdf/EPA03173_orvosi_konyvtarak_2015_1.pdf#page=13 (2022.02.06.)
- [4] Rutgers Alcohol Studies Archives. <https://sites.rutgers.edu/alcoholstudies-archives/> (2022.02.06.)
- [5] Az Omeka-alkalmazásról magyarul lásd: Nagy Dóra – Nagy Gyula: *Digitális gyűjteményépítés Omeka alapokon: egy lehetséges válasz a könyvtárak (helytörténeti) digitalizált anyagainak szolgáltatására.* = Könyvtári Figyelő, 33. (66.) évf. 2020. 3. sz. 456–468. p. https://epa.oszk.hu/00100/00143/00362/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2020_03_456-468.pdf (2022.02.06.)
- [6] Alcohol Studies Archives. <https://blogs.libraries.rutgers.edu/alcoholstudies/> (2022.02.06.)
- [7] RUcore: Rutgers University Community Repository. <https://rucore.libraries.rutgers.edu/> (2022.02.06.)
- [8] A RUcore felépítéséről és működéséről részletesebben lásd: <https://rucore.libraries.rutgers.edu/about/how.php> (2022.02.06.)
- [9] Hajnal Ward Judit – Allred, Nicholas: *A Treasure Trove of Alcohol Science: Alcohol Studies Archives at Rutgers.* 2021. december 1. <https://libguides.rutgers.edu/SAPAC/Ward> (2022.02.06.)

Képek jegyzéke

1. ábra Kiállítás az Omeka-felületen: Elsőként az alkoholtudományban
2. ábra A tervezett Omeka-platform
3. ábra Egy rekord a RUcore repozitóriumban